

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ «ПРИЧИНОВИЙ ЗВ'ЯЗОК У КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»¹

Андрушко А. В.,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0000-0002-7735-7898*

Проблема безпеки дорожнього руху в розвинутих країнах світу набула актуальності із середини минулого століття, а вже на початку XXI століття автомобілізація на планеті сягнула жаклимих результатів – 1 млн 350 тис. загиблих в дорожньо-транспортних подіях щорічно. Незворотні втрати у людському вимірі, колосальні матеріальні збитки, моральна та інші види шкоди, пов'язані з цим процесом, змусили суспільство визнати проблему протидії дорожньо-транспортній аварійності як одну із найбільш пріоритетних у сучасному цивілізованому світі.

Сьогодні пошук шляхів запобігання дорожньо-транспортним деліктам сформувався як самостійний комплексний науковий напрям, який охоплює різні галузі знань, поєднує зусилля науковців та інших фахівців, націлюючи суспільство на створення теоретичних та прикладних засад щодо дослідження дорожньо-транспортних деліктів.

Певний внесок у протидію дорожньо-транспортним деліктам в Україні належить юридичним наукам, проте варто констатувати, що проблема причинового зв'язку в кримінальних правопорушеннях проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту не отримала достатньої уваги з боку вчених-правників. Проблема причинового зв'язку залишається однією з найскладніших у кримінальному праві, а отже не випадково присвячені їй наукові праці мають переважно теоретичний характер, яким не вистачає прикладного аспекту, важливого для практики.

Як показує судова практика, однією із поширених категорій у цьому відношенні є суспільно небезпечні діяння, пов'язані з порушеннями правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а отже монографічне дослідження Мисливого В. А. «Причинний зв'язок у кримінальних правопорушеннях проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: теорія і практика», що рецензується, є певним кроком, що має слугувати розв'язанню цього питання.

Слід відзначити, що вказана наукова праця підготовлена з використанням таких фундаментальних та прикладних наук, як філософія, адміністративне та кримінальне право, кримінологія, соціологія, психологія, інформатика, статистика та інших галузей знань, певний потенціал яких автор використав для вирішення обраних наукових завдань. Свідченням такого підходу є архітектура монографії, яка дозволила об'єднати і дослідити особливості теоретичних та прикладних питань причинового зв'язку у вказаних кримінальних правопорушеннях.

У першу чергу автор монографії, декларуючи наукову проблему причинового зв'язку, враховуючи його генезу на теоретико-прикладному рівні в кримінальному праві, розглянув її у першому розділі «Загальнотеоретичні питання причинового зв'язку в кримінальному праві», де закономірно звернувся до предмета дослідження через призму розроблених ученими теоретичних підходів до з'ясування причинового зв'язку в кримінальному праві. При цьому наведено огляд існуючих доктринальних поглядів на вказану проблему.

Ключові ідеї монографічного дослідження щодо визначення сутності і особливостей причинового зв'язку розглядаються автором у другому розділі роботи «Кримінально-правова характеристика причинового зв'язку у кримінальних правопорушеннях проти безпеки дорожнього руху та експлуатації

¹ Причинний зв'язок у кримінальних правопорушеннях проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: теорія і практика : монографія / В. А. Мисливий; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського». Харків : Право, 2024. 200 с.

транспорту», які ґрунтуються на матеріалах напрацьованої емпіричної бази, яку становить значна кількість прикладів із судової практики у справах даної категорії.

Розглядаючи кримінально-правову характеристику причинного зв'язку, автор вважає, що важливим для його розуміння є врахування механізму цього складного феномену, в структурі якого приймається до уваги три види відомих у філософії умов: супутні, необхідні та достатні. При цьому звертається увага на те, що перші завжди протікають поряд з необхідними та достатніми умовами, але водночас не мають на них суттєвого впливу, але знаходячись на поверхні останніх, зовнішньо маскують їх. Досліджуючи ступінь прикладного характеру вказаних категорій для теорії причинного зв'язку, автор пропонує відоме релевантне визнання співвідношення понять «необхідна умова – небезпечна дорожня обстановка», «достатня умова – аварійна дорожня обстановка», що дозволяє сформулювати поняття причинного зв'язку як сукупність вказаних ланок причинного зв'язку в дорожньо-транспортних деліктах. Таким чином автор вважає, що причинний зв'язок між діями та його наслідком існує, якщо дія чи бездіяльність передувала в часі настанню цього наслідку та була необхідною і достатньою умовою його настання.

Більшість пропозицій автора можуть розглядатися під кутом зору їх впровадження у практичну діяльність. Це підтверджується змістом заключного розділу роботи «Встановлення причинного зв'язку у кримінальних правопорушеннях проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту», який має певне позитивне значення з огляду на особливості встановлення та оцінки доказів, що мають значення для встановлення причинного зв'язку при розслідуванні та судовому розгляді вказаних кримінальних проваджень.

Загальна позитивна оцінка праці Мисливого В. А. не виключає окремих зауважень, а також визначення дискусійних положень, адже закономірно, що у рецензованій роботі, як і в будь-якому творчому дослідженні, є певні положення, з приводу яких виникає бажання зауважити та подискутувати з його автором.

Так у монографії при розгляді інституційних засад предмета дослідження позиція автора могла бути більш переконливою за умов визначення в рамках наукової праці позицій учених, які не солідарні з обраним автором підходом щодо визначення причинного зв'язку та пропонують інші концепції.

Автор є прибічником закріплення поняття причинного зв'язку в майбутньому Кримінальному кодексі України, проте він має рахуватись з тим, що з цього приводу існує протилежна думка окремих фахівців, які вважають що причинний зв'язок є виключно філософською категорією та не повинен отримати «прописку» в законі про кримінальну відповідальність.

Разом з цим, висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку монографічного дослідження, а отже можуть бути враховані виключно на розсуд автора.

Багатоаспектний характер проведеного дослідження дає підстави віднести рецензовану монографію до цікавих наукових робіт із зазначеної проблематики, що визнає її своєчасною та актуальною. Структура роботи, застосовані методи, рівень аргументації, наукове обґрунтування найбільш важливих висновків дослідження, форма і науковий стиль роботи відповідають вимогам, що висуваються до монографічних праць.

Загалом рецензована робота вирізняється глибиною дослідницького аналізу, вираженістю та коректністю наукової полеміки, вмідим та творчим підбором матеріалу, завдяки чому автору вдалося визначити власну концепцію дослідження на монографічному рівні та запропонувати відповідні рекомендації для впровадження її результатів.

Монографія може бути корисною для наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти та аспірантів юридичних закладів вищої освіти, а також для працівників правоохоронних органів та суду в процесі професійної підготовки та підвищення кваліфікації.

Монографія «Причинний зв'язок у кримінальних правопорушеннях проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: теорія і практика», підготовлена доктором юридичних наук, професором Мисливим Володимиром Андрійовичем, рекомендується до опублікування.